

**Виконавчий регламент
Конвенції
про захист культурних цінностей
у випадку збройного конфлікту**

Розділ I

Про контроль

Стаття 1

Міжнародний список осіб

Відколи ця Конвенція (995_157) набере чинності, Генеральний директор Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури складає міжнародний список, що включає всіх осіб, висунутих Високими Договірними Сторонами і здатних виконувати функції Генерального комісара з культурних цінностей. Цей список періодично переглядатиметься з ініціативи Генерального директора Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури на основі подань Високих Договірних Сторін.

Стаття 2

Організація контролю

Тільки-но Висока Договірна Сторона вступить у збройний конфлікт, до якого застосовна стаття 18 Конвенції (995_157):

а) вона призначає представника з культурних цінностей, розташованих на її території; якщо вона займає іншу територію, то мусить призначити спеціального представника з культурних цінностей, що там є;

б) Держава-покровителька кожної зі Сторін, які перебувають у конфлікті з цією Високою Договірною Стороною, призначає делегатів при цій останній відповідно до поданої нижче статті 3;

с) при цій Високій Договірній Стороні призначається, відповідно до поданої нижче статті 4, Генеральний комісар із культурних цінностей.

Стаття 3

Призначення делегатів держав-покровительок

Держава-покровителька призначає своїх делегатів із числа членів свого дипломатичного чи консульського персоналу або, за згодою Сторони, при якій вони виконують свої функції, з числа інших осіб.

Стаття 4

Призначення Генерального комісара

1. Генеральний комісар з культурних цінностей вибирається з міжнародного списку осіб за згодою як Сторони, при якій він виконує свої функції, так і Держав-покровительок Сторін, що перебувають у конфлікті з нею.

2. Якщо Сторони не дійдуть згоди протягом трьох тижнів після початку їхніх переговорів з цього питання, вони прохатимуть голову Міжнародного суду призначити Генерального комісара, який приступить до виконання своїх обов'язків тільки після одержання згоди Сторони, при якій він має виконувати свої функції.

Стаття 5

Функції делегатів

Делегати Держав-покровительок констатують порушення Конвенції (995_157), розслідують, за згодою Сторони, при якій вони виконують свої функції, обставини, за яких ці порушення сталися, вдаються до демаршів на місці, щоби припинити ці порушення, і, в разі потреби, повідомляють про них Генерального комісара. Вони інформують його про свою діяльність.

Стаття 6

Функції Генерального комісара

1. Генеральний комісар з культурних цінностей обговорює з представником Сторони, при якій він виконує свої функції, та з заінтересованими делегатами всі передавані йому питання, що виникають у зв'язку з застосуванням Конвенції (995_157).

2. Він може приймати рішення і робити призначення у випадках, передбачених у цьому Регламенті.

3. За згодою Сторони, при якій Генеральний комісар здійснює свої функції, він має право наказати провести розслідування чи вести його сам.

4. Він робить перед Сторонами, які перебувають у конфлікті, або перед їхніми Державами-покровительками всі демарші, що їх він вважає корисними для застосування Конвенції (995_157).

5. Він складає необхідні доповіді щодо застосування Конвенції (995_157) та доводить їх до відома заінтересованих Сторін, а також їхніх Держав-покровительок. Він надсилає копії цих доповідей Генеральному директорові Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, який може використати тільки технічні дані, що містяться в них.

6. У тих випадках, коли Держави-покровительки немає, Генеральний комісар здійснює ті її функції, що визначені в статтях 21 і 22 Конвенції (995_157).

Стаття 7

Інспектори і експерти

1. Кожного разу, коли Генеральний комісар з культурних цінностей, у зв'язку з проханням чи після консультації з заінтересованими делегатами, вважає це необхідним, він подає на схвалення Сторони, при якій здійснює свої функції, кандидатуру інспектора з культурних цінностей, на якого покладається певна місія. Інспектор є відповідальним тільки перед Генеральним комісаром.

2. Генеральний комісар, делегати та інспектори можуть вдаватися до послуг експертів, кандидатури яких також подаються на схвалення Сторони, згаданої в попередньому пункті.

Стаття 8

Здійснення функцій контролю

Генеральні комісари з культурних цінностей, делегати Держав-покровительок, інспектори та експерти ні в якому разі не повинні виходити за межі здійснення своїх функцій. Вони мають особливо брати до уваги інтереси безпеки Високої Договірної Сторони, при якій здійснюють свої функції, і за всіх обставин діяти відповідно до вимог воєнної ситуації, про яку їх повідомляє Висока Договірна Сторона.

Стаття 9

Заміна Держав-покровительок

Коли Сторона, яка перебуває в конфлікті, не користується або припинила користуватися послугами Держави-покровительки, можна клопотати перед нейтральною державою про те, щоби вона перебрала на себе функції Держави-покровительки для призначення Генерального комісара з культурних цінностей згідно з процедурою, передбаченою вище в статті 4. Призначений у такий спосіб Генеральний комісар покладає у відповідних випадках на інспекторів функції делегатів Держав-покровительок, визначені цим регламентом.

Стаття 10

Витрати

Винагорода й витрати Генерального комісара з культурних цінностей, інспекторів та експертів сплачуються Стороною, при якій вони здійснюють свої функції; винагорода й витрати делегатів Держав-покровительок становлять предмет угоди між цими державами та державами, інтереси яких вони захищають.

Розділ II

Про спеціальний захист

Стаття 11

Імпровізовані сховища

1. Якщо Висока Договірна Сторона в перебігу збройного конфлікту вимушена, через непередбачені обставини, створити імпровізоване сховище і якщо вона бажає, щоб це сховище було взяте під спеціальний захист, вона негайно повідомляє про це Генерального комісара, який виконує при ній свої функції.

2. Якщо Генеральний комісар вважає, що обставини і важливість культурних цінностей, які зберігаються в цьому імпровізованому сховищі, виправдовують такий захід, він може дозволити Високій Договірній Стороні позначити сховища відмітним знаком, визначеним у статті 16 Конвенції (995_157). Він негайно повідомляє про своє рішення заінтересованих делегатів Держав-покровительок, кожна з яких може в тридцятиденний строк зажадати негайного зняття цього знака.

3. Тільки-но ці делегати заявлять про свою згоду або, якщо після закінчення тридцятиденного строку жодний із заінтересованих делегатів не заявить про свої заперечення і якщо імпровізоване сховище відповідатиме, на думку Генерального комісара, умовам, передбаченим у статті 8 Конвенції (995_157), Генеральний комісар проситиме Генерального директора Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури про внесення сховища до Міжнародного реєстру культурних цінностей, що перебувають під спеціальним захистом.

Стаття 12

Міжнародний Реєстр культурних цінностей,
що перебувають під спеціальним захистом

1. Складається Міжнародний Реєстр культурних цінностей, що перебувають під спеціальним захистом.

2. Генеральний директор Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури веде цей Реєстр. Він вручає копії його Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй, а також Високим Договірним Сторонам.

3. Реєстр поділяється на розділи, кожен із яких відводиться одній з Високих Договірних Сторін. Кожний розділ розбивається на три частини: сховища, центри зосередження культурних цінностей, інші нерухомі культурні цінності. Генеральний директор заповнює графи в кожному розділі.

Стаття 13

Заяви про внесення до Реєстру

1. Кожна з Високих Договірних Сторін може зробити Генеральному директору Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури заяву про внесення до Міжнародного Реєстру деяких сховищ, центрів зосередження культурних цінностей або інших нерухомих культурних цінностей, розташованих на її території. В цій заяві вона подає відомості про місцезнаходження цих цінностей та засвідчує, що останні відповідають умовам, передбаченим у статті 8 Конвенції (995_157).

2. У разі окупації таку заяву має право робити Держава-окупант.

3. Генеральний директор Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури надсилає негайно кожній з Високих Договірних Сторін копії про внесення культурних цінностей до Реєстру.

Стаття 14

Заперечення

1. Кожна з Високих Договірних Сторін може надіслати листа на ім'я Генерального директора Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури з запереченням проти внесення культурної цінності до Реєстру. Цей лист він має одержати в чотиримісячний строк, рахуючи від дня відправлення ним копії прохання внесення даної культурної цінності до Реєстру.

2. Таке заперечення повинно бути мотивоване. Для цього можуть наводитись тільки такі мотиви:

а) що цінність не є культурною цінністю;

б) що умов, зазначених у статті 8 Конвенції (995_157), не виконано.

3. Генеральний директор негайно надсилає копію листа з запереченням Високим Договірним Сторонам. Якщо необхідно, він запитує думку Міжнародного комітету з захисту пам'яток, місць, що становлять художній та історичний інтерес, і місць археологічних розкопок, а крім того, будь-якої іншої компетентної організації чи кваліфікованих осіб.

4. Генеральний директор або Висока Договірна Сторона, яка зробила заяву про внесення культурної цінності до Реєстру, можуть удаватися до будь-яких демаршів, що їх вони визнають потрібними, перед Високими Договірними Сторонами, які заявили про свої заперечення, аби вони відмовились від цих заперечень.

5. Якщо Висока Договірна Сторона, яка в мирний час зробила заяву про внесення культурної цінності до Реєстру, стає учасницею збройного конфлікту до того, як заява про внесення набрала чинності, то дана культурна цінність одразу ж тимчасово включається Генеральним директором у Реєстр до затвердження, зняття чи анулювання будь-якого заперечення, яке може чи могло бути заявлене.

6. Якщо через шість місяців після того, як Генеральний директор одержав листа з запереченням проти внесення якої-небудь цінності до Реєстру, він не одержить від Високої Договірної Сторони, яка заявила про своє заперечення, повідомлення про те, що вона відмовляється від нього, Висока Договірна Сторона, яка зробила заяву про внесення цінності до Реєстру, може вдатися до процедури арбітражу, передбаченої в наступному пункті.

7. Прохання про арбітраж має бути заявлене не пізніше одного року від дня одержання Генеральним директором листа з запереченням. Кожна зі Сторін призначає по одному арбітру. В тому разі, коли проти внесення до Реєстру було висунуто кілька заперечень, Високі Договірні Сторони, які висунули заперечення, призначають спільно одного арбітра. Обидва ці арбітри вибирають суперарбітра з міжнародного списку, передбаченого в статті 1 цього Регламенту; якщо вони не можуть домовитися про кандидатуру суперарбітра, вони просять голову Міжнародного суду призначити одного суперарбітра, який не обов'язково повинен бути вибраним з міжнародного списку. Створений у такий спосіб арбітражний суд встановлює свою процедуру; його рішення не підлягають апеляції.

8. Кожна з Високих Договірних Сторін, одночасно з поданням заперечення, може заявити, що вона не бажає застосовувати процедуру арбітражу, передбачену в попередніх пунктах. У цьому разі повідомлення про заперечення проти внесення до Реєстру надсилається Генеральним директором Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури Високим Договірним Сторонам. Це заперечення набирає чинності тільки в тому разі, якщо воно було схвалене двома третинами голосуючих Високих Договірних Сторін. Голосування може проводитися заочно, якщо тільки Генеральний директор Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, який вважає за необхідне скликати нараду на підставі повноважень, наданих йому статтею 27 Конвенції (995_157), не скличе цієї наради. Якщо Генеральний директор вирішує провести голосування заочно, він просить Високі Договірні Сторони надіслати йому в шестимісячний строк, рахуючи від дня надіслання цього прохання, письмовий виклад своєї думки в запечатаному конверті.

Стаття 15

Внесення до Реєстру

1. Генеральний директор Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури вносить до Реєстру під порядковим номером кожну культурну цінність, про яку було зроблено заяву з проханням про внесення до Реєстру, якщо це прохання не викликало заперечень протягом строку, передбаченого в пункті 1 статті 14.

2. Якщо заявлено заперечення, то, крім випадків, зазначених у пункті 5 статті 14, Генеральний директор вносить культурну цінність до Реєстру лише в тому разі, якщо заперечення було зняте або якщо воно не було схвалене відповідно до процедури, встановленої в пункті 7 статті 14, чи процедури, встановленої в пункті 8 тієї самої статті.

3. У випадках, передбачених у пункті 3 статті 11 цього Регламенту, Генеральний директор робить запис у Реєстрі на прохання Генерального комісара з культурних цінностей.

4. Генеральний директор негайно надсилає Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй, Високим Договірним Сторонам і, на прохання Сторони, яка звернулася з заявою про внесення до Реєстру, всім державам, зазначеним у статтях 30 і 32 Конвенції (995_157), завірену копію кожного запису до Реєстру.

Запис до Реєстру набирає чинності через 30 днів після відправлення цих копій.

Стаття 16

Виключення з Реєстру

1. Генеральний директор Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури виключає культурні цінності з Реєстру:

a) на прохання Високої Договірної Сторони, на території якої знаходиться культурна цінність;

b) коли Висока Договірна Сторона, що зробила заяву про внесення до Реєстру якої-небудь цінності, денонсувала Конвенцію (995_157) і коли ця денонсація набрала чинності;

c) у випадках, передбачених у пункті 5 статті 14 цього Регламенту, якщо заперечення було затверджене відповідно до процедури, передбаченої в пункті 7 статті 14 чи пункті 8 тієї самої статті.

2. Генеральний директор негайно надсилає Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй і всім державам, які одержали копію запису про внесення цінностей до Реєстру, завірену копію документа про кожне виключення з Реєстру. Виключення набирає чинності через 30 днів після відправлення цих копій.

Розділ III

Про перевезення культурних цінностей

Стаття 17

Процедура набуття імунітету

1. Прохання, передбачене в пункті 1 статті 12 Конвенції (995_157), надсилається Генеральному комісарові з культурних цінностей. У ньому мусять бути викладені причини, що викликали його, та приблизно визначені кількість і значення культурних цінностей, що мають бути перевезені, їхнє місцезнаходження тепер, гадане нове розташування, засоби перевезення, шлях, дата, передбачена для перевезення, та будь-яка інша потрібна інформація.

2. Якщо Генеральний комісар, після ознайомлення з думками, про які він вважатиме за потрібне запитати, визнає, що дане перевезення виправдане, він консультуватиметься з заінтересованими делегатами Держав-покровительок про передбачені способи цього перевезення. Внаслідок цієї консультації він інформуватиме заінтересовані Сторони, що перебувають у конфлікті, про перевезення і додасть до цього повідомлення всю потрібну інформацію,

3. Генеральний комісар призначає одного чи кількох інспекторів, які пересвідчуються в тому, що транспортуються тільки цінності, про які йдеться у проханні, що перевезення здійснюється відповідно до схваленого способу і транспорт має відмітний знак. Ці інспектори чи інспектор супроводять транспорт до місця його призначення.

Стаття 18

Перевезення за кордон

Якщо перевезення, що перебуває під спеціальним захистом, здійснюється на територію іншої країни, воно регулюється положеннями не тільки статті 12 Конвенції (995_157) та статті 17 цього Регламенту, а й такими:

a) під час перебування культурних цінностей на території якої-небудь іншої держави остання охоронятиме ці цінності. Вона піклуватиметься про них не менше, ніж про свої рівнозначні культурні цінності;

b) держава, на зберіганні в якій перебувають ці цінності, поверне їх тільки після закінчення конфлікту; це повернення цінностей буде здійснене в шестимісячний строк після прохання про їх повернення;

с) під час послідовних перевезень і перебування цих цінностей на території якої-небудь іншої держави вони не підлягатимуть конфіскації; держава, яка здала, і держава, яка прийняла їх на зберігання, не можуть вільно ними розпоряджатися. Проте, коли зберігання цінностей цього вимагатиме, держава, яка прийняла цінності на зберігання, може, за згодою держави, яка здала свої цінності на зберігання, перевезти їх на територію третьої країни, додержуючи умов, передбачених у цій статті;

d) у проханні про взяття цінностей під спеціальний захист має бути передбачено, що держава, на територію якої здійснюється перевезення, приймає положення цієї статті.

Стаття 19

Окупована територія

Якщо Висока Договірна Сторона, яка окупує територію іншої Високої Договірної Сторони, перевозить культурні цінності у сховища, розташовані в іншому пункті цієї території, не маючи змоги додержувати процедури, передбаченої у статті 17 Регламенту, вказане перевезення не розглядається як незаконне привласнення культурних цінностей, передбачене в статті 4 Конвенції (995_157), якщо Генеральний комісар з культурних цінностей письмово засвідчить, після консультації з персоналом із захисту цінностей, що обставини зробили це перевезення необхідним.

Розділ IV

Про відмітний знак

Стаття 20

Розташування відмітного знака

1. Розташування відмітного знака і ступінь його видимості віддаються на розгляд компетентних властей кожної Високої Договірної Сторони. Знак може бути на прапорах або на нарукавних пов'язках. Він може бути намальований на якому-небудь предметі чи зображений на ньому будь-яким іншим належним способом.

2. Під час збройного конфлікту, у випадках, зазначених у статтях 12 і 13 Конвенції (995_157), знак має (не виключаючи можливості будь-яких інших, ефективніших способів позначення) бути розташований на транспортах, щоб його було ясно видно вдень як з повітря, так і з поверхні землі.

Він має також бути ясно видний з землі, коли розташований:

a) на певних інтервалах, що дозволяють ясно визначити межі центру зосередження культурних цінностей, які перебувають під спеціальним захистом;

b) біля входу в інші нерухомі культурні цінності, що перебувають під спеціальним захистом.

Стаття 21

Встановлення особи персоналу

1. Особи, передбачені в підпунктах "b" і "c" пункту 2 статті 17 Конвенції (995_157), можуть носити нарукавну пов'язку з зображенням відмітного знака, що видана компетентними властями та має їхній штамп.

2. Ці особи мають спеціальні посвідчення про особу з зображенням відмітного знака. В цьому посвідченні вказуються щонайменше прізвище та ім'я, дата народження, звання або чин і посада власника посвідчення. На посвідченні про особу є фотографія власника і, крім того, його підпис, або відбитки пальців, або те й те. На посвідченні ставиться тиснена печатка компетентних властей.

3. Кожна Висока Договірна Сторона встановлює свій зразок посвідчення про особу, виходячи з форми, вказаної в додатку до цього Регламенту. Високі Договірні Сторони повідомляють одна одну про те, який зразок ними прийнятий. Кожне посвідчення для кожної особи виготовляється хоча б у двох примірниках, один із яких зберігається в державі, яка видала це посвідчення.

4. Згадані вище особи не можуть бути позбавлені без законних підстав ні свого посвідчення про особу, ні права носити нарукавну пов'язку.

Лицьовий бік

ПОСВІДЧЕННЯ ПРО ОСОБУ для персоналу по охороні культурних цінностей	
Прізвище	
Ім'я	
Дата народження	
Звання або чин	
Посада	
є власником цього посвідчення в силу Гаазької Конвенції від 14 травня 1954 року про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту	
Дата видачі	N посвідчення .....

Зворотний бік

Фотографія власника	Підпис або відбитки пальців, або і те, і друге	

Печатка властей, що видали посвідчення		

Зріст	Очі	Волосся

Інші прикмети		
.....		
.....		
.....		
(Підписи уповноважених)		

Україна в міжнародно-правових відносинах,
книга 2, Правова охорона культурних цінностей,
Київ, Юрінком Інтер, 1997

Виконавчий регламент Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного
конфлікту
Регламент; ООН від 14.05.1954
Прийняття від **14.05.1954**
Постійна адреса:
https://zakon.rada.gov.ua/go/995_721

Законодавство України
станом на 18.08.2025
поточна редакція

995_721